

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านโนนผาสุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาปัญหาการวิจัย หลักการทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อออกแบบการวิจัย
2. กำหนดกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. การสรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ศึกษาปัญหาการวิจัย หลักการทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อออกแบบการวิจัย

1. ศึกษาปัญหาการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดการศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยรวมของโรงเรียนบ้านโนนผาสุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ตามขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 4 ด้าน คือ
 - 1.1 ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
 - 1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน
 - 1.3 ด้านการนิเทศการสอน
 - 1.4 ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน
2. ศึกษาหลักการทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาหลักการทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยวิเคราะห์เอกสาร
 - 2.1 ศึกษาหลักการทฤษฎีการบริหารงานวิชาการ
 - 2.2 ศึกษาวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ
 - 2.3 ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ
3. การออกแบบการวิจัย โดยกำหนดภูมิหลัง ความมุ่งหมายของการวิจัย ความสำคัญของการวิจัย คำถามของการวิจัย กรอบความคิดในการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะ

กำหนดกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล

กำหนดกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้เกณฑ์ในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สังเกต ที่น่าเชื่อถือได้ ได้แก่

1. ผู้บริหารสถานศึกษา
2. ครูผู้สอน จำนวน 4 คน ซึ่งเป็นจำนวนครูทั้งหมดที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนบ้านโนนผาสุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ตัวผู้วิจัยนับเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดเพราะการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสัมผัสกับคนโดยตรง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เตรียมตัวโดยการศึกษาเอกสาร บทความ งานวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การวิจัยเชิงคุณภาพ (ประเสริฐ สมพงษ์ธรรม, 2545) การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ 2 จังหวัดฉะเชิงเทรา (วิระ หงษ์ทวี, 2545)

1.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อคำถามที่จะทำการศึกษาไว้อย่างกว้างๆ เป็นการล่วงหน้า เป็นลักษณะคำถามแบบเปิดที่ผู้วิจัยต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึก การตั้งคำถามในการสัมภาษณ์เป็นหน้าที่ของผู้วิจัยที่จะซักถามรายละเอียดจากผู้ให้สัมภาษณ์ มีการกำหนดคำถาม มีประเด็นสำคัญคือ ปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ไข ลักษณะของการสัมภาษณ์จะเป็นในลักษณะของการสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสพการณ์ ในการสัมภาษณ์จะจัดรูปแบบอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคคลและสถานการณ์

1.3 การสังเกตแบบไม่เป็นทางการ (Informal Observation) เพื่อศึกษาสังเกตปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ผู้วิจัยใช้เวลาในการสังเกตเป็นเวลา 1 เดือน โดยสังเกตการปฏิบัติหน้าที่ของครู ในด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการนิเทศการสอนและด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้แบบบันทึกการสังเกต (Field Note) และใช้เกณฑ์การสังเกตแบบ 3A ตามแนวทางประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2544, หน้า 26) คือ การสังเกตขั้นความตระหนัก (Awareness) การสังเกตขั้นการปฏิบัติ (Attempt) และการสังเกตขั้นความสำเร็จของงาน (Achievement) ได้ดำเนินการในแต่ละขั้นประสบความสำเร็จอยู่ในระดับ A1, A2, หรือ A3

1.4 การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สถิติ ตัวเลขและข้อมูลหลักฐานต่างๆ ที่มีอยู่ตามปกติของการบริหารงานวิชาการ ซึ่งการวิเคราะห์เอกสารนี้ใช้เก็บข้อมูลครอบคลุมในกรอบการบริหารงานวิชาการ 4 ด้าน คือ

1.4.1 ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร

1.4.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน

1.4.3 ด้านการนิเทศการสอน

1.4.4 ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

เมื่อรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้วทำการสรุปจัดประเภท (Category) ตีความ (Interpretation) และสรุปความ (Summary)

1.5 สังเคราะห์การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการ ด้วยวิธีสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ซึ่งเป็นประชากรกลุ่มเดิมแล้วจึงกำหนดเป็นแนวทางพัฒนา

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คนและครูผู้สอน 4 คน ซึ่งครอบคลุมงานบริหารวิชาการ 4 ด้าน คือ

2.1.1 ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร

2.1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน

2.1.3 ด้านการนิเทศการสอน

2.1.4 ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

วิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์

1. สร้างแบบสัมภาษณ์คำถามทุกคำถามต้องสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องที่ต้องการประเมินหรือเป็นคำถามที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง

2. สร้างคำถามต้องชัดเจน ไม่คลุมเครือ มีคำตอบที่เหมาะสมและถูกต้อง กล่าวคือ ถ้ากำหนดคำตอบตายตัวต้องแน่ใจว่าไม่มีคำตอบอย่างอื่น หรือมีก็เป็นส่วนน้อยมาก

3. คำถามนั้นผู้ตอบต้องรู้จริงและตอบได้ รวมทั้งไม่ควรเป็นคำถามที่ไม่อยากตอบ ไม่ควรเป็นคำถามนำและแนะนำคำตอบ

2.2 แบบบันทึกภาคสนามของผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยบันทึกเกี่ยวกับรายละเอียดที่ได้รับจากการสัมภาษณ์และกิจกรรมที่สังเกตจากการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยรูปแบบของการบันทึกแบ่งออกเป็นวันที่ เหตุการณ์จะเป็นการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ตามความเป็นจริง บรรยายอย่างละเอียดถึงสิ่งแวดล้อม สถานที่ บุคคล เหตุการณ์ คำพูดของบุคคล สรุปรวมว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร กับใครและทำไม ในส่วนนี้จะไม่การตีความ ส่วนของ

การวิเคราะห์เป็นส่วนที่ตีความเบื้องต้น โดยใช้แนวคิดทฤษฎีประกอบแสดงความคิดเห็นเน้นความหมายให้ชัดเจนและสร้างข้อสมมติฐาน ในส่วนของหมายเหตุเป็นการกล่าวถึงระเบียบวิธีวิจัย ผู้สังเกตจะบันทึกวิธีการที่ผู้วิจัยได้ใช้หรือความบกพร่องในการสังเกตปฏิกิริยาของผู้ถูกสังเกต ความรู้สึกส่วนตัวของผู้ถูกสังเกต ตลอดจนข้อมูลที่ขาดหายไปต้องการเพิ่มเติม

2.3 จัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) แบบมีโครงสร้างโดยดำเนินการสนทนากลุ่มย่อยกับผู้บริหารและครูผู้สอน ซึ่งครอบคลุมงานบริหารวิชาการ 4 ด้าน ตามข้อ 2.1

2.4 การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

2.4.1 นำแบบสอบถามและแบบสังเกตที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไข

2.4.2 นำแบบสอบถามและแบบสังเกตเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงและความถูกต้องตามเนื้อหาและโครงสร้าง

2.4.3 นำแบบสอบถามและแบบสังเกตที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดให้มีการปฏิบัติงานภาคสนามเป็นเวลา 1 เดือน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 เดือน มิถุนายน 2548 จนถึงวันที่ 30 เดือน มิถุนายน 2548

1. สภาพทั่วไปของการบริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านโนนผาสุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ตามขอบข่ายหลักการบริหารงานวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546, หน้า 112) ใน 4 ด้าน โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีวิเคราะห์เอกสาร

2. สภาพปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ไข ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านโนนผาสุก โดยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกตและการวิเคราะห์เอกสาร ดังนี้

2.1 สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านโนนผาสุก ทั้ง 4 ด้าน ใช้ระยะเวลา 1 สัปดาห์

2.2 สังเกตผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนบ้านโนนผาสุก ทั้ง 4 ด้าน ใช้ระยะเวลา 1 สัปดาห์

2.3 การวิเคราะห์เอกสาร ที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการและการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โรงเรียนบ้านโนนผาสุก ทั้ง 4 ด้าน ใช้ระยะเวลา 1 สัปดาห์

2.4 สัเคราะห์การพัฒนา รูปแบบการบริหารงานวิชาการ ด้วยวิธีสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ซึ่งเป็นประชากรกลุ่มเดิมเพื่อกำหนดเป็นแนวทางพัฒนา ใช้ระยะเวลา 1 สัปดาห์ โดยใช้เวลาระหว่าง 16.30 น. – 18.30 น.

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยนี้เป็นสิ่งที่กระทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ตลอดเวลา ขณะที่ปฏิบัติงานภาคสนามอย่างละเอียดและเป็นระบบ มีการตรวจสอบข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยใช้หลักการวิเคราะห์แบบสามเส้า (Triangulate) คือ เป็นข้อมูลที่สอดคล้องตรงกัน เมื่อใช้การเก็บข้อมูล 3 วิธี คือ สัมภาษณ์ สังเกต วิเคราะห์เอกสาร และตรวจสอบจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผลทางการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือ การวิเคราะห์แบบสามเส้าถ้าพบปัญหาว่าข้อมูลที่ได้อาจไม่ตรงกันควรมีการอภิปรายในกลุ่มผู้ประเมินและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อวิเคราะห์ว่าข้อมูลหลักฐานใดน่าเชื่อถือที่สุด ทั้งนี้การตัดสินใจจะใช้ข้อมูลหลักฐานและเหตุผลที่นำมาอ้างอิงเป็นสำคัญแต่หากสรุปไม่ได้ให้ถือว่ายังไม่มีข้อยุติและควรหาข้อมูลเพิ่มเติม เช่น ใช้วิธีสังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วยแล้ววิเคราะห์ตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์สร้างข้อสรุป โดยวิธีการเชิงอุปนัยเป็นสำคัญการวิเคราะห์ข้อมูลนี้สรุปได้ว่าดำเนินการ 3 ประการ คือ การจัดประเภทข้อมูล (Category) การตีความ (Interpretation) และการสรุปความ (Summary) (สุภางค์ จันทวานิช, 2539, หน้า 13-15) ซึ่งครอบคลุมถึงสิ่งเหล่านี้ คือ

1. สภาพทั่วไปของการบริหารงานวิชาการ
2. ปัญหาของการบริหารงานวิชาการ
3. สาเหตุของปัญหาการบริหารงานวิชาการ
4. แนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการ

การสรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การเขียนรายงานและเสนอข้อมูลในรายงานนี้ใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์เป็นหลัก โดยเมื่อเขียนงานจบ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลให้ผู้ให้ข้อมูลอ่านทบทวนแสดงความคิดเห็นร่วมกันและดูว่าการตีความหมายของผู้วิจัยเที่ยงตรงตามผู้ให้ข้อมูลปฏิบัติอยู่หรือไม่ แล้วจึงแก้ไขรายงานฉบับสมบูรณ์

โดยสรุปวิธีการดำเนินการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ สรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แหล่งข้อมูล 1. ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน 2. ครูผู้สอนจำนวน 4 คน 3. เอกสารที่เกี่ยวข้อง	การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้ 1. ผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนบ้านโนนผาสุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 2. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม สัมภาษณ์แบบลึกอย่าง เป็นทางการกับบุคคลต่าง ๆ ในโรงเรียน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายและศึกษาเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ของทางโรงเรียนที่เกี่ยวข้อง 3. ใช้วิธีสนทนากลุ่มย่อยเพื่อหาแนวทางในการพัฒนา	การวิเคราะห์ข้อมูล ประเด็นในการวิเคราะห์ คือ 1. สภาพบริบทของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนใน 4 ด้าน 2. นำข้อมูลมาจัดประเภทตีความและสรุปความในปัจจัยที่เป็นปัญหาสาเหตุ แนวทางแก้ไข และการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน
--	---	--

ภาพที่ 2 วิธีการดำเนินการวิจัย